

УДК 37.014.25:378.4(4)(09)»71»

ОЛЬГА ДАЦКО

м. Суми, Україна

**СПІВПРАЦЯ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ АСОЦІАЦІЇ УНІВЕРСИТЕТІВ З
АРАБСЬКИМИ ТА АФРИКАНСЬКИМИ ОСВІТНІМИ ОРГАНІЗАЦІЯМИ
У СФЕРІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ**

**THE COOPERATION OF EUROPEAN UNIVERSITY ASSOCIATION
WITH ARABIC AND AFRICAN EDUCATIONAL ORGANIZATIONS**

У статті розглянуто шляхи налагодження зв'язків між Європейською асоціацією університетів (ЄАУ) та освітніми організаціями за межами Європи. Схарактеризовано проекти щодо співпраці ЄАУ з Асоціацією арабських університетів та Асоціацією африканських університетів. З'ясовано перспективи розвитку партнерських взаємовідносин між організаціями у сфері забезпечення якості вищої освіти.

Ключові слова: *забезпечення якості вищої освіти, співпраця, партнерство, міжрегіональний діалог, інтернаціоналізація, національне середовище, Європейська асоціація університетів, Асоціація арабських університетів, Асоціація африканських університетів.*

В статье рассмотрены пути налаживания связей между Европейской ассоциацией университетов (ЕАУ) и образовательными организациями за пределами Европы. Охарактеризованы проекты по сотрудничеству ЕАУ с Ассоциацией арабских университетов и Ассоциацией африканских университетов. Выяснено перспективы развития партнерских взаимоотношений между организациями в сфере обеспечения качества высшего образования.

Ключевые слова: *обеспечение качества высшего образования, сотрудничество, партнерство, межрегиональный диалог, интернационализация, национальная среда, Европейская ассоциация университетов, Ассоциация арабских университетов, Ассоциация африканских университетов.*

The article describes the ways of networking between European University Association (EUA) and educational organizations outside Europe; identifies projects of cooperation between EUA, the Association of Arab universities and Association of African universities; clarifies the prospects for the development of partnerships between organizations in the field of higher education quality assurance.

Key words: *higher education quality assurance, cooperation, partnership, interregional dialogue, internationalization, national environment, European University Association, Association of Arab Universities, Association of African Universities.*

Постановка проблеми. Безсумнівним є той факт, що вища освіта сьогодні має розвиватися в атмосфері співпраці та партнерства. З відкриттям кордонів між державами активізується мобільність фахівців із різних галузей науки, техніки й мистецтва. Інтеграційні процеси сприяють створенню єдиного світового простору освіти та формуванню розвиненого демократичного суспільства. Тому надзвичайно актуальним є вивчення досвіду Європейської асоціації університетів щодо співпраці з освітніми організаціями різних континентів, що спрямована на поглиблення міжрегіонального діалогу в сфері вищої освіти.

Аналіз актуальних досліджень. Проблемам забезпечення якості вищої освіти присвячені праці таких вітчизняних науковців, як: Н. Авшенюк, В. Білокопитов, М. Бойченко, Н. Лавриченко, О. Локшина, А. Сбруєва та ін., а також праці таких зарубіжних учених, як А. Економю, Дж. К. Верховен, Л. Харві, К. Тюн, С. Теппер та ін.

Мета статті – схарактеризувати проєктив розглянути шляхи налагодження зв'язків Європейської асоціації університетів з Асоціацією арабських університетів та Асоціацією африканських університетів.

Виклад основного матеріалу. Європейська асоціація університетів (ЕАУ) є однією з найбільших організацій в Європі, що активно діє в усіх

сферах вищої освіти й дослідницької діяльності. Організація активно діє як на Європейському просторі, так і на глобальному, зокрема її місія полягає в розповсюдженні свого досвіду на інших континентах.

Необхідно зазначити, що європейські університети вусі часи намагалися розвивати міжнародні контакти та співробітництво з закладами-партнерами вусьому світі. Проте останнім часом потреба вищих навчальних закладів в інтернаціоналізації навчання, викладання та науково-дослідної діяльності значно зростає.

Слід зазначити, що Болонський процес із самого початку своїм змістом привертає увагу до системних реформ у європейському освітньому просторі. Європейський Союз постійно збільшує інвестиції в освітні програми щодо співпраці з залученням найбільш географічно віддалених зон. Вищі навчальні заклади зацікавлені в таких процесах. Спостерігається тенденція до інтернаціоналізації, зокрема, через створення університетами своїх міжнародних офісів. [11]

У цьому контексті Європейська асоціація університетів розробила стратегію інтернаціоналізації (International Agenda 2006), яка надає особливого значення створенню освітніх організацій та асоціацій за межами Європи; рівноправному партнерству, обміну досвідом; спільним ініціативам у сфері вищої освіти на глобальному освітньому просторі й розвитку політики інтернаціоналізації в Європі та за її межами.

Європейська асоціація університетів спрямовує свої зусилля на налагодження зв'язків із освітніми організаціями за межами Європи. Пріоритетним напрямом є створення всесвітнього єдиного глобального простору вищої освіти, у якому викладачі, науковці, студенти можуть вільно обмінюватися досвідом, запроваджувати реформи, розвивати свої власні ідеї та втілювати нові ініціативи.

ЄАУ плідно працює у сфері налагодження зв'язків із освітніми арабськими та африканськими організаціями, які виявили бажання спілкуватися й обмінюватися інформацією з метою вдосконалення якості вищої освіти у

своїх регіонах. Світ стрімко розвивається, і тому представники інтелектуальної еліти Африки усвідомлюють контраст у рівні свого життя порівняно з європейськими країнами. Отже, відбувається відходження від власних освітніх традицій. Представники арабських країн намагаються розширити свій світогляд, який виходить за межі мусульманських традицій, адже релігія диктує їм спосіб мислення, що суперечить вимогам сьогодення. Тому останнім часом започатковуються організації, які зацікавлені у зв'язках із освітою Європи.

У 1964 було створено Асоціацію арабських університетів – ААУ (Association of Arab Universities– AAU), яка поширює ініціативи ЄАУ. ААУ являє собою незалежну, легальну, неурядову організацію, до складу якої входять 260 арабських університетів. ААУ є однією з перших організацій у цьому регіоні, яка спрямовує зусилля на налагодження зв'язків між арабськими та європейськими університетами. Основна місія ААУ полягає в підтримці арабських університетів у їхніх намаганнях підготувати професійних фахівців, які в майбутньому стануть корисними арабському суспільству і збережуть його унікальну культуру. Асоціація арабських університетів ставить за мету сприяння співпраці арабських університетів та європейських вищих навчальних закладів; заохочення університетів до спільних проектів та обміну досвідом; активізацію дослідницької роботи; покращення якості вищої освіти у своєму регіоні. У сфері підвищення якості вищої освіти в арабському світі ААУ зіткнулася з труднощами, що стосуються відсутності чітких пріоритетів і стратегій у дослідницькій роботі, недостатньої кількості часу й фінансування для розвитку дослідницької діяльності, низького усвідомлення важливості і впливу якісних наукових досліджень на рівень життя суспільства, відпливу мізків, а також обмеження встановлення міжнародних зв'язків у сфері забезпечення якості вищої освіти. Отже, у розробці стратегії розвитку вищої освіти у своєму регіоні ААУ усвідомила гостру потребу в міжнародній співпраці та свою відповідальність за забезпечення якості вищої освіти в арабських країнах. Посилення інтернаціоналізації освіти у своєму просторі вимагає активної співпраці ААУ з Європейською асоціацією університетів. [1]

Зупинимося детальніше на низці важливих зустрічей Європейської асоціації університетів та Асоціації арабських університетів. Перша зустріч ЄАУ та ААУ відбулася в Барселонському університеті в Іспанії (травень 2013 року). У конференції брало участь близько 220 учасників, у тому числі представники 19 арабських і 19 європейських країн. Принцеса Йорданії Сумая, яка є великою покровителькою науки в країні, наголосила у своїй промові на культурі освіти в арабському світі. [7]

Учасниками конференції було розглянуто конкретні теми арабо-європейського співробітництва й порівняно досягнення у сфері вищої освіти двох регіонів за останні декілька років. Основними темами для обговорення стали: тенденції розвитку вищої освіти в Європі та арабському світі; еквівалентність систем вищої освіти (Болонський процес як приклад); працевлаштування (культурні, соціальні і економічні перспективи); дослідницька робота і докторська освіта; інтернаціоналізація вищої освіти; розширення співробітництва у сфері вищої освіти між Європою та арабським світом. У сесіях, присвячених Болонському процесу, було акцентовано на стратегії зміцнення співробітництва між європейськими та арабськими університетами в мінливому світі на основі діалогу, взаєморозуміння та обміну знаннями. Під час зустрічі ректори, віце-ректори і президенти університетів або їх делегати з обох регіонів намагалися налагодити системні зв'язки і підписати угоди про співпрацю.

Суттєвою була також друга зустріч ЄАУ та ААУ, на якій зібралося понад 250 учасників, у тому числі 150 лідерів арабських і європейських університетів. Друга арабо-європейська конференція з вищої освіти відбулася в Аммані (26 червня 2014 року), яку було присвячено посиленню співробітництва арабо-європейських університетів і проведено на базі Йорданського Технічного університету імені принцеси Сумаї (Princess Sumaya University for Technology – PSUT). Конференцію було організовано спільно Асоціацією арабських університетів, Європейською асоціацією університетів та Барселонським університетом. [9]

На другий арабо-європейській конференції було висвітлено низку важливих питань, що стосуються мобільності та співробітництва між двома регіонами, а саме: двостороння мобільність повинна бути збільшена шляхом заохочення більшої кількості студентів та викладачів з Європи до навчання викладання в арабських університетах; створення спільних освітніх програм; упровадження освітніх програм і заходів щодо здійснення мобільності студентів і викладачів на інституційному рівні.

Учасниками конференції було приділено увагу питанню створення в арабських країнах програми обміну студентів, викладачів та науковців країн-членів ЄС, а також Ісландії, Ліхтенштейну, Македонії, Норвегії, Туреччини на кшталт програми «Еразмус». Метою програми є надання можливості студентам і викладачам навчатися, проходити стажування чи викладати в іншій країні.

Темі університетської автономії та академічної свободи, прописаній у Великій Хартії Університетів, було присвячено засідання круглого столу конференції, де обговорювалося питання наукових співробітників-біженців з Сирії, які потребують підтримки університетської спільноти. Міжнародною організацією «Вчені в небезпеці» (Scholars at Risk – SAR) було запрошено університетських лідерів для вирішення питання працевлаштування емігрантів-науковців.

Конференції 2013 та 2014 років були продовженням співпраці ЄАУ та ААУ. У 2015 року Берлінським технічним університетом на території університету в El Gouna (Єгипет) за сприяння Міністерства вищої освіти Єгипту було організовано конференцію «Мережевий університет: можливості та виклики для вищої освіти між арабським світом і Європою» (The networked university: opportunities and challenges for Higher Education between the Arab World and Europe). На конференції було проаналізовано шляхи та можливості вирішення проблем, з якими стикається сектор вищої освіти в Європі та арабському світі шляхом вивчення моделей передової практики в Технічному університеті Берліна й університетах по всьому світу.

Понад 150 учасників із 30 країн і керівники університетів з країн Європи та арабського регіону брали участь у заходах щодо подальшого зміцнення співробітництва і партнерства, вже існуючого між двома регіонами в межах тісної співпраці між Асоціацією арабських університетів та Європейською асоціацією університетів.

На конференції було наголошено на важливості обміну студентами та викладачами в межах глобального підвищення якості викладання і навчання, спільних програмах обміну й офшорних кампусах.

Конференція, що стане продовженням тісної співпраці між ЄАУ та ААУ відбудеться 25–27 травня 2016 року в Барселонському університеті (Іспанія) під назвою «Можливості та виклики арабських і європейських університетів у реалізації їх соціальної місії» (Opportunities and Challenges for Arab and European universities in fulfilling their societal mission). До участі в конференції запрошується керівництво університетів для розповсюдження власного освітнього досвіду. [10]

Арабо-Європейську конференцію з вищої освіти (AECHE– Arab-Euro Conference on Higher Education) буде присвячено темі розвитку міжрегіонального діалогу, міжнародного співробітництва та вирішення конфліктів, що стосуються значного збільшення кількості людей, які змушені залишати свої домівки. Низка семінарів конференції буде спрямована на виявленняй запровадження механізмів фінансування щодо підтримки стратегій інтернаціоналізації та соціального розвитку через досягненняцілей і визначення місій університетів. Дискусії будуть зосереджено на ключових питаннях щодо надання знань та оволодіння необхідними навичкамистудентів; міжнародної взаємодії і співпраці; спільних цінностей європейських і арабських університетів.

Отже, аналіз основних документів зустрічей Європейської асоціації університетів з Арабською асоціацією університетів дозволяє зробити висновок про те, що розвиток співпраці між арабською та Європейською системами вищої освіти є ключовим напрямом діяльності ЄАУ.

Європейська асоціація університетів спрямовує зусилля для налагодження співпраці з освітніми організаціями різних країн світу, адже її метою є створення єдиного світового простору науки й науково-дослідної роботи. У цьому контексті зазначимо, що ЄАУ тісно співпрацює з Асоціацією африканських університетів – ААУ (Association of African Universities – AAU), яку було засновано в 1967 році. Наданий момент до її складу входить 358 вищих навчальних закладів із 46 африканських країн. Основною метою діяльності даної асоціації є сприяння співпраці між університетами та міжнародною академічною спільнотою. Асоціація сприяє створенню мережі контактів між закладами вищої освіти з питань викладання, наукових досліджень, обміну інформацією та її поширення на регіональному рівні. Асоціація африканських університетів опікується питанням забезпечення якості вищої освіти в африканських університетах, зокрема, запровадження на інституційному рівні програми оцінювання Європейської асоціації університетів. ААУ співпрацює з Європейською асоціацією університетів у межах окремих освітніх проектів, а саме: «Доступ до успіху: посилення довіри та обміну між Європою та Африкою» (“Access to Success: Fostering Trust and Exchange between Europe and Africa”) (2008–2010) та «Зв'язок якості Європа-Африка: розвиток інституційного партнерства» (“Europe-Africa Quality Connect: Building institutional capacity through partnership”) (2010–2012). [6]

Проект «Доступ до успіху: посилення довіри та обміну між Європою та Африкою» спрямований на підвищення доступу до вищої освіти в Африці та Європі; подолання перешкод, пов'язаних із мінливими запитами соціально-економічних середовищ різних країн. Проект передбачає ефективне співробітництво в Європі та Африці на інституційному рівні, зокрема, це стосується мобільності викладачів та студентів, побудови партнерських взаємовідносин та підтримки з боку урядів та спонсорів країн. Проект надавав інформацію про доступ до вищої освіти в 16 африканських та 19 європейських країнах. У межах проекту відбулася зустріч європейських та африканських ректорів, керівництва університетів та факультетів, організацій-спонсорів,

державних агенцій, а також студентів та регіональних органів державної влади. На семінарах обговорювалися кращі практики щодо доступу до вищої освіти в обох регіонах, програми інституційної співпраці між Африкою та Європою; питання спонсорства вищої освіти та дослідницької роботи; мобільності в Африці і Європі. Результати проекту було представлено в документі «Біла книга» та обговорено з директивними органами, установами з питань співробітництва та університетською спільнотою на фінальній конференції у Брюсселі.

Не менш важливим проектом, у якому беруть участь Європейська асоціація університетів та Асоціація африканських університетів став «Зв'язок якості Європа-Африка: розвиток інституційного партнерства», основною метою якого є покращення міжнародного діалогу з питань розвитку вишів та забезпечення якості вищої освіти між Африкою та Європою, обмін досвідом та налагодження контактів між європейськими та африканськими експертами, побудова інституційних зв'язків між університетами Африки, а також сприяння Європі як привабливому регіональному партнеру для африканських університетів і асоціацій. У межах проекту було акцентовано увагу на інституційній програмі оцінювання Європейської асоціації університетів. Було здійснено оцінювання п'яти університетів з різних регіонів Африки за Інституційною програмою оцінювання ЄАУ. Основною метою запровадження програми в африканських університетах стало поширення прогресивного європейського досвіду у сфері забезпечення якості вищої освіти. Слабкі та сильні сторони діяльності університетів, що проходили оцінювання, обговорювалися на семінарах вищезазначеного проекту представниками з різних університетів Африки і Європи, а також агенцій із забезпечення якості вищої освіти. Отже, даний проект спрямований на обмін практичним досвідом у сфері забезпечення якості вищої освіти на рівні Африка-Європа.

Висновки. Таким чином, проведений аналіз свідчить про значний унесок Європейської асоціації університетів у забезпечення якості вищої освіти в усьому світі. Ідея арабо-європейського та афро-європейського співробітництва

з питань забезпечення якості вищої освіти є корисною для зазначених регіонів із геополітичних та економічних причин. ЄАУ створює мережу з обміну досвідом між університетами Європи та університетами вищезазначених регіонів. Діяльність ЄАУ спрямована на покращення процесів мобільності, розвиток науково-дослідної діяльності, збільшення фінансування, вирішення питань університетської автономії та академічної свободи в секторі вищої освіти в Африканському та Арабському регіоні.

Перспективними напрямками подальших досліджень можуть стати програми співробітництва ЄАУ у сфері науково-дослідної діяльності.

ЛІТЕРАТУРА

1. [The Association of Arab Universities](http://tethys.univ-amu.fr/sites/.../10_aaru-rafat.pptx). [Electronic resource]. – URL: tethys.univ-amu.fr/sites/.../10_aaru-rafat.pptx
2. ASSOCIATION OF AFRICAN UNIVERSITIES COREVIP 2015. “Internationalisation of Higher Education in Africa” CONCEPT PAPER. [Electronic resource]. – URL: <http://www.aau.org/page/concept-paper-corevip-2015>
3. Access to Success: Fostering trust and exchange between Europe and Africa. [Electronic resource]. – URL: <http://eacea.ec.europa.eu/erasmusmundus>.
4. Europe-Africa Quality Connect: Building Institutional Capacity through Partnership: project results and future prospects [Electronic resource]. – URL: <http://www.eua.be/Libraries/publications-homepage>
5. EUA. Joint Statement of the Association of African Universities (AAU) and the European University Association (EUA) on the role of higher education in the Africa-Europe Strategic Partnership - for submission to the Africa EU Summit. [Electronic resource]. – URL: http://www.eua.be/Libraries/publications-homepage-list/Joint_Statement_of_the_AAU_and_EUA
6. EUA. Africa-Europe higher education cooperation for development: meeting regional and global challenges. Outcomes and recommendations of the project: “Access to Success: Fostering Trust and Exchange between Europe and Africa“

(2008-2010). [Electronic resource].– URL: http://www.eua.be/Libraries/publications-homepage-list/Africa_Europe_Higher_Education_Cooperation_White_Paper_EN.

7.First Arab-Euro University Conference on Higher Education Hosted by the University of Barcelona, Spain 30-31 May, 2013 / EUA. [Electronic resource].– URL: <http://www.eua.be/activities-services/events/past/2013/AECHE-Conference-2013/Home.aspx>

8.Higher Education Funding Council for England HEFCE (2012): Collaborations, alliances and mergers in higher education: Lessons learned and guidance for institutions – Bristol, 2012. [Electronic resource]. – URL: <http://www.hefce.ac.uk/pubs/year/2012/201221/>

9.Second Arab-Euro Higher Education Conference Amman, 26 June 2014 /The Magna Charta Universitatum. [Electronic resource]. – URL: <http://www.magna-charta.org/observatory-events/special-events/second-arab-euro-higher-education-conference>

10.Third Arab-Euro Conference on Higher Education: Opportunities and Challenges for Arab and European universities in fulfilling their societal mission. [Electronic resource]. – URL: <http://www.eua.be/activities>

11.Sybille Reichert, Christian Tauch. Trends in Learning structures in European Higher Education III. Bologna four years after: Steps towards sustainable reform of higher education in Europe. [Electronic resource]/ Sybille Reichert and Christian Tauch Draft Summary – URL: http://aic.lv/bologna/Bologna/Reports/Trends/Tre3_SUM